AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2012 / 5 • Ocak 2012

# FRANSIZ KANUNUNUN KABULÜ VE SONRASI

**Ömer Engin LÜTEM**

Fransada Ermeni soykırım iddialarını reddedenlerin cezalandırılmasını öngören bir kanun tasarısı 22 Aralık 2011 tarihinde Fransız Millet Meclisinde kabul edilmiş ve Senatoya gönderilmişti. Tasarının kanun haline gelmesi için Senatonun bu metni aynen kabulü gerekiyordu. Mevut usul gereğinde Meclisin gönderdiği tasarı 18 Ocak 2012 tarihinde Senatonun ilgili komisyonunda, (kısaca Anayasa Komisyonu ), Anayasaya uygunluğu bakımından ele alındı ve uzun süren müzakerelerden sonra bu tasarının Fransız Anayasasında yer alan ilkelerden çoğuna aykırı olduğu saptandı ve bu nedenle tasarının kabul edilmezliğine karar verildi. Bu karar, Ermeni soykırımı iddialarını reddedilenlerin cezalandırılmasına dair 2006 yılında Millet Meclisince kabul edilen bir başka kanun tasarısı hakkında, Senatonun Anayasa Komisyonunun geçen Mayıs ayında almış olduğu karara uygundu. Diğer bir deyimle metinleri farklı da olsa konuları aynı olan iki tasarı için komisyon aynı kararı almıştı. Ancak bu kararın geçerlilik kazanabilmesi için Senato Genel Kurulu tarafından onaylanması gerekiyordu. Geçen Mayıs ayında Senato genel Kurulu 196ya karşı 74 oyla Anayasa Komisyonun tasarının kabul edilmezliği raporunu kabul etti ve bunun sonucu olarak da tasarı görüşülmedi, diğer bir deyimle reddedildi. 23 Ocak 2012 tarihinde ise Senato Genel Kurulu Anayasa Komisyonun tasarının kabul edilmezliğine dair raporunu 127ye karşı 86 oyla reddetti. Bundan sonra tasarı görüşülmeye başlandı ve aynı gün kabul edilerek kanunlaştı. Şimdi, Başkan Sarkozynin bu kanunu onaylaması beklenmektedir. Ancak bu bir formalitedir ve kanun yakında onaylanacak ve yürürlüğe girecektir. Aynı konuda Fransız Senatosunun sekiz ay farkla birbirinin zıddı iki karar almasının nedeni siyasi gelişmelerdir. Geçen yılın Mayıs ayında benzer bir tasarısının reddedilmesinin nedeni Başkan Sarkozynin başkanlık seçimlerinde Ermeni oylarına ihtiyacı olmayacağını düşünmesidir. 23 Ocakta benzer bir tasarının kanun olarak kabul edilmesi ise, kamuoyu yoklamalarına göre Sarkozynin seçimleri kaybedecek olmasının ve bu nedenle de her oya ihtiyaç duymasının bir sonucudur. Aslında, sayıları 450.000 kadar olan Fransız Ermenilerinin oy potansiyeli fazla değildir. Dört veya beş kuşaktan beri Fransada yerleşik olan Ermenilerin büyük çoğunluğu Fransız değer ve davranışlarını tamamen benimsemiş olup, seçimlerde de ona göre hareket etmekte ve bir kısmı Sola (Sosyalist partisi ve diğer solcu gruplar) diğer bir kısmı ise Ortaya ve Sağa oy vermektedir. Halen gerek iktidar partisi UMP gerek Sosyalist Parti Ermeni soykırımını inkâr edenlerin cezalandırılması kanuna taraftar olduklarına göre, bu konuda gayret sarf ettiği için Sarkozye oy verecek Ermeninin sayısının fazla olmaması gerekmektedir. Bu durumda, Başkan Sarkozynin, Türkiye ile ilişkileri bozmak uğruna, söz konusu kanunun kabulü için neden bu kadar uğraştığının açıklanması gerekmektedir. En güçlü olasılık Sarkozynin % 20

oy potansiyeline sahip aşırı sağ oylardan bir kısmını almayı düşünmüş olmasıdır. Aşırı Sağın en duyarlı olduğu konu Fransadaki yabancılar diğer bir deyimle Fransız aslından gelmeyen Fransız vatandaşlarıdır. Bu, zamanla bir Müslüman karşıtlığına dönüşmüş ve bu çerçevede de Türkiyenin AB üyeliğine kesinlikle karşı çıkılmıştır. Şimdi Sarkozynin, Ermeni Sorunu nedeniyle Türkiye ile bir mücadele içine girmiş olması aşırı sağcıların bir kısmında takdir ile karşılanmakta bu da oya dönüşmek potansiyelini taşımaktadır. Bunun yanında Türkiyenin bazı Arap ülkelerindeki prestijinden rahatsız olan Sarkozynin bu kanun aracılığıyla Türkiyeye bir ders vermek istediğini düşünenler de vardır. Söz konusu kanunun ne gibi sakıncaları vardır? Kanun, soykırım suçunun varlığını kabul etmeyen veya varlığı kabul etmekle beraber bu suçu aşırı bir şekilde küçümseyen kişilere bir yıl hapis ve/ veya 45.000 Euro para cezası verilmesini öngörmektedir. Buna göre kamuya açık yerlerde ve toplantılarda soykırımın varlığını reddeden veya küçümseyen konuşmalar yapmak, bu konuda yazılar yayınlamak, afiş asmak, resim, gravür, tablo sergilemek bu cezalara çarptırılmak için yeterli olacaktır. Mesela bir kişi elinde Ermeni soykırımını tanımıyorum yazılı bir pankartla Paris sokaklarında dolaşsa veya dolaşmayıp kalabalık bir yerde dursa bu, kanuna göre, suç sayılacaktır. Bu haliyle kanunun ifade özgürlüğünün ağır bir ihlali olduğunda hiçbir şüphe yoktur. Bu nedenledir ki Dışişleri Bakanı Davutoğlu Fransanın kendi değerleriyle çeliştiğini ısrarla söylemektedir. Ancak daha 1990 yılında Yahudi soykırımını inkâr edenler için aynı cezaları kabul eden bir kanuni düzenleme yapılmış olduğundan, Ermeni soykırımı için de aynının yapılması normal olarak takdim edilmektedir. Bir Yahudi soykırımı olduğundan, birkaç küçük istisna dışında, kimsenin şüphesi bulunmadığından, 1990 kanunun ifade özgürlüğünü zedelemiş olması üzerinde pek durmamaktadır. Buna karşın Ermeni soykırım iddiaları için durum böyle olmayıp 1915 olaylarının soykırım sayılmayacağını ifade eden, Türk ve Türk olmayan, saygın bilim adamları da bulunmaktadır. Bu bağlamda önemli olan hangi olayların soykırım olduğudur. 1948 BM Soykırım Sözleşmesine göre bir olayın soykırım olup olmadığına olayın cereyan ettiği ülkede kurulmuş özel bir mahkeme veya uluslararası ceza mahkemesi karar verebilir. Bu açıdan bakıldığında 1915 olaylarını soykırım olarak tanımlayan yirmi ülke parlamentosunun aldığı kararların hukuki bir değeri dolayısıyla hukuki bir sonucu yoktur. Bu kararlar, olsa olsa, parlamentoların bu olaylar hakkındaki kanaatini gösterir. Hukuki durum böyle olmakla beraber kabul edilen kanun Fransız kanunu tarafından tanınmış soykırımlar diye yeni bir soykırım kategorisi icat ederek, Ermeni soykırım iddialarını kapsamı içine almıştır. Bilindiği üzere Fransada kanunla tanınmış olan iki soykırım vardır: Yahudi ve Ermeni soykırımları. Ancak 1948 Sözleşmesine uygun olarak yetkili mahkemelerce soykırım olarak tanınmış bulunan Ruanda ve Bosna soykırımları bu kanun kapsamının dışında görülmektedir. Burada ilginç olan nokta Fransız askeri güçlerinin Ruanda Soykırımı sorumluları arasında bulunmasıdır. Diğer ilginç bir nokta Ermeni soykırım iddialarını reddedenler hakkında kovuşturma yapılabilmesinin şikâyete bağlı olmasıdır. Bu tür olayların şikâyet edilebilmesini sağlamak için de kanun, Fransadaki Ermeni kuruluşlarına, soykırım kurbanlarının manevi çıkarlarını ve onurunu savunmak görevini vermiştir. Bunun sonucu olarak Ermeni kuruluşların Fransadaki Türk kişi ve kuruluşların soykırım iddialarını inkâr edip etmedikleri konusunda bir tür denetim hakkına sahip olmuşlardır. Bunun zamanla Türk kişi ve kuruluşları üzerinde bir baskı hatta bir şantaj aracı olarak kullanılması olasıdır. Türkiye söz konusu tasarının kabul edilmemesi için adeta seferber olmuştur. Bu konuda Millet Meclisinde ve kamuoyunda neredeyse tam

bir görüş birliği meydana gelmiştir. Aynı görüş birliği yurtdışındaki Türklerde de gözlemlenmiştir. Gerçekten de yaklaşık 30.000 veya daha fazla Türkün Pariste söz konusu kanun aleyhine gösteriler yapması bir ilktir. Buna karşın kanun lehinde gösteri yapan Ermenilerin sayısının Türklere nazaran çok az olması dikkatleri çekmiştir. Bu konudaki tasarının Fransız Millet Meclisinde kabulünden sonra Başbakan Erdoğan Fransaya karşı alınacak önlemleri açıklamıştır. Bunlar Paris Büyükelçimizin istişareler için, yani geçici olarak, Ankaraya çağrılması ile Türkiye-Fransa ilişkilerine bazı sınırlamalar getirilmesini içeriyordu ve aşamalar halinde uygulanacağı belirtiliyordu. Kanunun kabulünden ve yürürlüğe girmesinden sonra başka önlemler de alınabilecekti. Ancak bu önlemler Senatonun söz konusu kanunu kabul etmesini engelleyemedi. Kanımızca bu, önlemlerin etkisizliğinden değil, Başkan Sarkozynin siyasi nedenlerle bu kanuna ihtiyaç duymasının bir sonucudur. Diğer yandan, zaman içinde Türkiyenin önlemlerini yumuşatabileceği ve sonunda kaldırabileceği de düşünmüş olabilir. Geçmişte ve özellikle 2001 yılı kanunun kabulünden sonra Türkiyenin Fransayı şiddetle protesto etmenin yanında birçok önlem alınmasından bahsedildiği, belki bazı askeri satın alımlar hariç, bunların uygulanmadığı ve kısa süre sonra, özellikle ekonomik alanda Türkiye-Fransa ilişkilerinde önemli gelişmeler yaşandığı bilinmektedir. Bu durum o yıllarda, özellikle bazı Avrupa ülkelerinin (İsviçre, Almanya, Hollanda, Polonya, Slovakya, Litvanya ) parlamentolarının Ermeni soykırım iddialarını kabul eden kararlar almalarını kolaylaştırmıştır. Fransanın 2001 yıl deneyimini hatırlayarak Türkiyenin açıkladığı önlemlere önem vermemiş olması mümkündür. Olaya Türkiye açısından bakıldığında, kanun kabul edilmiş olduğuna göre, bundan sonra Fransaya önlem uygulamak kanunun iptal edilmesi gibi bir sonuç doğurmayacaktır. Ancak kanımızca, Türkiyenin, 2001 yılında kaybettiği inandırıcılığı geri almak ve bazı AB ülkelerinin de, Fransanın yolunu izleyerek, benzer kanunlar çıkarmasını önlemek amacıyla Fransaya karşı önlemleri, aşağıda açıklayacağımız hukuk yolu başarısız olursa, devreye sokması gerekmektedir. Fransada söz konusu kanuna karşı ciddi bir muhalefet olduğu görülmektedir. Ancak bu, Ermeni soykırım iddialarının inanılmamasından değil (Fransada hemen herkes Ermeni soykırımına inanmaktadır) soykırım iddiaları kabul etmeyenlere cezaya verilmesinin ifade özgürlüğüne aykırı olmasından ve böylece Fransız Anayasasının ihlal edilmesinden ileri gelmektedir. O nedenle bu kanundan kurtulmak için birinci çare konunun Fransız Anayasa Mahkemesine taşınmasıdır. Bunun da en kolay yolu 60 senatör ve milletvekilinin bu kanun aleyhinde Anayasa Mahkemesine başvurmasıdır. Başbakan Erdoğanın 24 Ocakta partisinin Meclis Grubunda yapmış olduğu konuşmadan Türkiyenin bu yolu tercih edeceği anlaşılmaktadır. Fransız senatörler arasında Anayasa Mahkemesine gitmek isteyenler vardır. Tek sorun 60 sayısına ulaşılıp ulaşılmayacağıdır. 2001 yılında da bu yola başvurulması düşünülmüş ancak istenilen sayıya ulaşılamayacağı görülmüştü. Yeter sayıda Fransız parlamenterlerinin Anayasa Mahkemesine başvurulması mümkün olmazsa bu kez söz konusu kanuna göre hapis ve para cezasına çarptırılmış kişilerin, Temyiz Mahkemesinin mahkûmiyet kararını onaylamasından sonra, ifade özgürlüklerinin ihlâl edildiğini belirterek Anayasa Mahkemesine başvurmaları mümkündür. Diğer yandan uluslararası yargıya da gidilebilir. Bu kanunun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddesini ihlal ettiğini belirterek Türkiye Fransa aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde dava açabilir. Ayrıca bu kanunun uygulanmasından zarar görmüş kişiler de, iç hukuk yollarını tüketmiş olmak kaydıyla, aynı mahkemeye başvurabilir. Bunların haricinde, Avrupa Adalet Divanına da başvurulması düşünülebilir.

Ancak Türkiyenin AB üyesi olmaması bu yoldan yararlanılmasını güçleştirmektedir. Son olarak, Fransanın BM 1948 Soykırım Sözleşmesine aykırı hareket ettiği belirtilerek Uluslararası Adalet Divanına gitmek de, ilke olarak, düşünülebilir. Sonuç olarak 23 Ocak 2012 tarihinde Fransız Senatosu tarafından kabul edilmiş olan kanuna karşı en iyi mücadelenin hukuk alanında verilebileceği görülmektedir ve şu aşamada Hükümetin tercihinin de bu olduğu anlaşılmaktadır. .

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "FRANSIZ KANUNUNUN KABULÜ VE SONRASI ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2012 / 5. Ocak 24. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/tr/Yorum/FRANSIZ-KANUNUNUN-KABULU-VE-SONRASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
**Tel**: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
**E-Posta**: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

*© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır*